

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

> Retouradres Postbus 20011 2500 EA Den Haag

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

**Ministerie van
Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties**

Turfmarkt 147
Den Haag
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Kenmerk
2022-0000032506

Uw kenmerk

Datum 28 januari 2022
Betreft Antwoorden op vragen over het bericht 'Deltacommissaris:
woningbouw houdt veel te weinig rekening met
klimaatverandering'

Hierbij bied ik u, mede namens de minister van Infrastructuur en Waterstaat, de antwoorden aan op de schriftelijke vragen die zijn gesteld door het lid Van Esch (PvdD) over het bericht 'Deltacommissaris: woningbouw houdt veel te weinig rekening met klimaatverandering'. Deze vragen zijn ingezonden op 10 december 2021 met kenmerk 2021Z23105.

De minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening,

Hugo de Jonge

Vraag 1

Kent u het bericht 'Deltacommissaris: woningbouw houdt veel te weinig rekening met klimaatverandering'?

Antwoord

Ja, ik ben bekend met dit artikel in het Financieel Dagblad over het advies dat de Deltacommissaris onlangs heeft uitgebracht over klimaatadaptatie en woningbouw op de lange termijn. Zoals aangekondigd in de Kamerbrief¹ van 12 november 2021 zal ik u in het eerste kwartaal van 2022 de reactie op dit advies doen toekomen.

Vraag 2

Wat is uw reactie op de stelling dat 'het leeuwendeel van de één miljoen woningen die er bijgebouwd moeten worden de komende jaren, gepland zijn in gebieden die kunnen overstromen, gebieden met een slappe ondergrond of gebieden met een natte bodem'?

Vraag 3

Bent u geschrokken van de schatting dat waarschijnlijk 820.000 van de nieuwe woningen op een locatie zouden komen die te maken krijgt met extreem weer, pieken in de rivierafvoer en/of een stijgende zeespiegel?

Antwoord op vragen 2 en 3

In bijna alle delen van ons land zijn er risico's vanuit wateroverlast, hitte, droogte of waterveiligheid. Laaggelegen gebieden en gebieden langs beekdalen en rivieren zijn kwetsbaar voor overstromingen, terwijl hooggelegen zandgronden te maken hebben met droogteproblematiek. Dat de kwetsbaarheden er zijn, laten de overstromingen in Limburg ons de afgelopen zomer helaas zien. Het overgrote deel van de Nederlandse bevolking woont en werkt momenteel in voor klimaatverandering gevoelige gebieden. In deze gebieden zijn ook de woningtekorten het grootst en is op korte termijn grote behoefte aan betaalbare woningen. In dat licht is het niet vreemd dat het grootste deel van de nieuwbouw ook in deze gebieden is gepland. Echter, dat betekent ook een (extra) opgave als het gaat om klimaatadaptatie. In sommige gebieden kan er een spanning zijn tussen de ambities van aantal woningen en klimaatadaptatie.

Hierbij zijn er (grote) verschillen in de omvang van de risico's binnen en tussen gebieden en regio's in Nederland, waardoor de inspanning om de risico's door middel van adaptieve maatregelen te mitigeren hiermee verschilt. Door klimaatbestendig te bouwen en binnen plangebieden de meest kwetsbare plekken te mijden, kunnen de risico's en benodigde middelen worden beperkt.

Vraag 4

Welke actie gaat u ondernemen om te zorgen dat de nieuw te bouwen woningen gebouwd worden op locaties en met methodes die ze toekomstbestendig maken?

---

¹ Kamerstuk 32 847, nr. 828

Antwoord

Het is belangrijk om bij de woningbouwopgave rekening te houden met de langetermijneffecten van klimaatverandering, zodat de gevolgen niet op de toekomstige generaties worden afgewenteld. Tegelijkertijd is de woningnood groot en is er op korte termijn behoefte aan betaalbare woningen om de woningnood op te lossen. Hierbij staan we vanuit het oogpunt van klimaatadaptatie voor een flinke uitdaging, omdat een groot deel van onze bestaande woningvoorraad zich bevindt in voor klimaatverandering gevoelige gebieden, zo ook een groot deel van onze nieuwbouwopgave. Voor sommige gebieden met grote kwetsbaarheden en veel nieuwbouwwoningen kan er een spanning zijn tussen de ambities van aantal woningen en klimaatadaptatie. In de reactie op het advies van de Deltacommissaris zullen we aangeven hoe we aan de slag gaan met deze uitdaging om enerzijds snel betaalbare woningen te realiseren en anderzijds rekening te houden met gevolgen van klimaatverandering. Dit zullen we bezien voor zowel de locatiekeuze, de gebiedsinrichting als de bouwwijze.

Op dit moment inventariseren gemeenten al risico's door middel van stresstesten en formuleren ambities voor klimaatadaptatie in de gemeentelijke omgevingsvisies. Verder wordt er samen met de collega's van IenW en LNV gewerkt aan een Nationaal Actieprogramma Klimaatadaptatie gebouwde omgeving, waarin de bestaande stad en klimaatadaptatieve nieuwbouw belangrijke onderdelen zijn. Toekomstbestendige woningen omvatten naast klimaatadaptatie nog vele andere aspecten (zoals woningvraag, leefbaarheid, verstedelijking, bereikbaarheid en verduurzaming). De acties uit het Actieprogramma bieden de basis voor het onderdeel klimaatadaptatie in deze afweging. Het Actieprogramma wordt in de eerste helft van 2022 aan uw Kamer gestuurd.

Vraag 5

Welke actie gaat u ondernemen nu de Deltacommissaris stelt dat klimaatadaptief bouwen een no regret maatregel is omdat de kosten ervan lager zijn dan de schade in de toekomst wanneer we niet klimaatadaptief bouwen? Bent u alsnog bereid om natuur inclusief bouwen en renoveren op te nemen in het bouwbesluit? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

en meerwaarde kan hebben voor andere opgaven, zoals het verbeteren van de biodiversiteit, gezondheid en de energietransitie. Er is echter geen duidelijk kader dat aangeeft waaraan voldaan moet worden om klimaatadaptief te zijn. Decentraal zijn er al initiatieven op regionaal of lokaal niveau om nieuwe woningen zoveel mogelijk klimaatadaptief te laten bouwen. Naar aanleiding van het briefadvies van de Deltacommissaris zal er het komende jaar met collega's van IenW en LNV samen gewerkt worden aan een nationale maatlat die duidelijk maakt wat verstaan wordt onder klimaatadaptief bouwen, waarbij er voldoende ruimte blijft voor maatwerk. Hiervoor bouwen we voort op de regionale ervaringskennis en betrekken we de relevante stakeholders. De maatlat zal de thema's hitte, wateroverlast en overstroming, droogte, klimaatbestendig en biodivers groen omvatten. Dit is ook een actie die terug zal komen in het

eerdergenoemde Actieprogramma Klimaatadaptatie gebouwde omgeving. Over deze maatlat zal uw Kamer eind dit jaar (2022) informeren.

In het nota overleg Groen in de Stad van 27 september 2021 heeft de voormalig minister van BZK uw Kamer toegezegd voor de zomer van 2022 te zullen informeren of aanvullende bouwregelgeving voor natuurinclusief bouwen wenselijk is en, zo ja, hoe deze mogelijkheid kan worden gecreëerd. Daarnaast werk ik in het kader van de door Uw Kamer aangenomen motie Valstar aan het in kaart brengen van mogelijkheden en reeds bestaande voorbeelden ter bevordering van natuur en biodiversiteit rondom nieuw te bouwen en te renoveren woonhuizen en het onderzoeken op welke wijze natuur en biodiversiteit geïncorporeerd kunnen worden in de bouw en renovatie van woningen. Hierover zal ik uw Kamer voor de zomer van 2022 nader informeren.

Vraag 6

Deelt u de mening dat het belangrijk is om de klimaatcrisis, de woningcrisis, de stikstofcrisis en de biodiversiteitscrisis in samenhang op te lossen?

Vraag 7

Deelt u ook de mening dat beleid dat gericht is op het oplossen van slechts een van deze problemen gedoemd is te mislukken?

Antwoord op vragen 6 en 7

Uitgangspunt voor het maken van beleid is dat er rekening wordt gehouden met de effecten van het beleid op andere beleidsterreinen. Het is daarmee belangrijk om de verschillende problemen in samenhang op te lossen. De individuele crises zijn groot en op alle onderdelen zijn oplossingen nodig. De druk op de ruimte is daarbij groot en belangen kunnen soms tegengesteld zijn. Daarom is het belangrijk deze opgaven in samenhang te bezien en als Rijk hierop samen te werken, samen met andere overheden en partners. Hierdoor kunnen in samenhang keuzes worden gemaakt als de situatie daarom vraagt.

Vraag 8

Klopt het dat u als rijksoverheid eigenlijk niet of nauwelijks stuurt op een toekomstbestendige verdeling van de woningbouw over Nederland?

Vraag 9

Klopt het dat u met uw beleid via de woondeals alleen maar stuurt op het bijbouwen op locaties met veel vraag?

Vraag 11

Op welke manier bent u van plan om wél te gaan sturen op een toekomstbestendige verdeling?

Antwoord op vragen 8, 9 en 11

Zoals verwoord in het coalitieakkoord is het beleid van de Rijksoverheid gericht op het bouwen van woningen in heel Nederland, zowel binnenstedelijk als buitenstedelijk. Bij de actualisatie van de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) en de aangekondigde Nationale Woon- en Bouwagenda zal ik u aangeven hoe dit beleid

verder vorm gegeven zal worden. In zijn algemeenheid kan ik u aangeven dat voor de locatiekeuze en inrichting van de nieuwbouwgebieden meerdere belangen een rol spelen, zoals de woningvraag, leefbaarheid, verstedelijking, bereikbaarheid en verduurzaming inclusief klimaatadaptatie. Een locatiekeuze waarbij integraal rekening wordt gehouden met deze belangen maakt voor mij onderdeel uit van een toekomstbestendige verdeling van de woningbouw.

Daarnaast is in het coalitieakkoord opgenomen dat water en bodem sturend moeten worden in ruimtelijke planvorming. Dit houdt in dat bij de locatiekeuze voor nieuwe ontwikkelingen en functies, er gekeken wordt wat past vanuit het bodem- en watersysteem, waarbij integraal rekening wordt gehouden met de andere belangen die een rol spelen bij woningbouwontwikkeling. In mijn reactie op het advies van de Deltacommissaris kom ik uitgebreider terug op een uitwerking hiervan.

Vraag 10

Ziet u een relatie tussen de groei van de grote steden en de wijze waarop de (rijks)overheid zich al decennia actief terugtrekt uit de regio?

Antwoord

Urbanisatie (de trek naar de stad) is een wereldwijd fenomeen en gaat al decennia terug in de tijd. Wereldwijd wonen er steeds meer mensen in steden. In 1800 leefde slechts twee procent van de wereldbevolking in steden. In 1950 was dit percentage opgelopen tot dertig procent en in 2007 woonde meer dan de helft van de wereldpopulatie in steden. Ook in Nederland is sprake van een trek van en naar de stad zoals het PBL² constateerde in 2019. Elke drie jaar voert het Rijk een grootschalig WoonOnderzoek uit onder de Nederlandse bevolking over de huidige en toekomstige woning en woonomgeving. Het beleid van de rijksoverheid volgt de ontwikkelingen die hieruit naar voren komen en speelt hierop in. Zoals verwoord in het coalitieakkoord is mijn beleid voor de komende periode erop gericht om te bouwen in heel Nederland, zowel binnen- als buitenstedelijk.

Vraag 12

Kunt u een uitgebreide reactie geven op het rapport 'Op Waterbasis' waarin geschetst wordt welke delen van Nederland, op basis van de ondergrond, voor nu en de toekomst geschikt zijn voor woningbouw? Hoe gaat u uw beleid aanpassen op basis van deze kennis?

Antwoord

De informatie in dit rapport en achterliggende onderzoeken vormen belangrijk basismateriaal in de verdere uitwerking van het principe dat het bodem- en watersysteem mede sturend is in ruimtelijke planvorming, zodat we ook in de (verre) toekomst veilig en prettig kunnen blijven wonen en werken. De Deltacommissaris heeft onder meer de inzichten van het rapport gebruikt om te komen tot zijn advies en benoemt het leidend laten zijn van het water- en bodemsysteem bij de woningbouwopgave als belangrijk principe om de gevolgen

---

² PBL (2019) Trek van en naar de stad, veranderingen in verhuispatronen 1996-2018.

van klimaatverandering niet af te wentelen op toekomstige generaties. Met de reactie op het advies van de Deltacommissaris gaan we ook in op het rapport.

Vraag 13

Bent u bereid uw klimaatadaptatie en klimaatmitigatiebeleid extreem te versnellen nu de Deltacommissaris aangeeft dat we nu al weerextremen zien die op basis van de modellen nog niet werden verwacht? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

Wat betreft het klimaatmitigatiebeleid gaat het kabinet inderdaad versnellen, zoals in het Coalitieakkoord te zien is. Het doel voor 2030 in de Klimaatwet wordt aangescherpt tot ten minste 55% CO₂ reductie. Om dit doel zeker te halen wordt het beleid gericht op een hogere opgave, wat neerkomt op circa 60% CO₂-reductie in 2030. Om de nodige extra stappen te zetten, is een pakket aan maatregelen aangekondigd en wordt een Klimaat- en transitiefonds ingericht van € 35 mld.

Voor wat betreft klimaatadaptatie wordt de noodzaak onderstreept dat overheden en burgers blijven werken aan het klimaatbestendig inrichten van Nederland. Er is nog veel te doen aan het tegengaan van wateroverlast en hittestress, bestrijding van droogte en er zijn blijvend inspanningen nodig om de waterveiligheid te garanderen. De nieuwste inzichten van het KNMI (KNMI Signaal '21) over klimaatverandering moeten worden vertaald in ruimtelijke inrichting en keuzes en klimaatbestendig bouwen, met ruimte voor regionaal maatwerk.³ Dit sluit aan bij de aanpak zoals uitgewerkt in het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie, waarin alle overheidslagen samenwerken aan de ambitie om Nederland in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust ingericht te hebben. Het is ook in lijn met de aanpak die de Nationale Adaptatie Strategie voorstaat en die momenteel wordt geëvalueerd.

In de tijdelijke beleidstafel wateroverlast en waterveiligheid worden naar aanleiding van de wateroverlast in Limburg van afgelopen zomer adviezen geformuleerd voor onder meer de versterking van de aanpak van klimaatadaptatie voor wateroverlast en waterveiligheid. Op dit moment loopt al de impulsregeling ruimtelijke adaptatie waarmee een bijdrage wordt gegeven aan regionale overheden voor ruimtelijke aanpassingen aan de gevolgen van klimaatverandering. Deze regeling loopt tot en met 2023. Daarnaast is in het coalitieakkoord 300 miljoen vrij gemaakt voor maatregelen te nemen in de beekdalen van de Maas.

Vraag 14

Kunt u ingaan op het advies van de Deltacommissaris om nu al rekening te houden met de effecten van klimaatverandering? Op welke praktische wijze gaat u het beleid versnellen en intensiveren om overlast door hitte, droogte, neerslag en/of overstromingen te voorkomen?

---

³ Kamerstuk 27 625 nr. 557

Antwoord

Zoals al eerder genoemd kom ik samen met mijn collega van IenW in het eerste kwartaal van 2022 met een reactie op het advies van de Deltacommissaris, waarin wordt aangegeven hoe het rijk met de aanbevelingen uit het advies van de Deltacommissaris reeds aan de slag is en gaat.

Vraag 15

Deelt u de mening dat het belangrijk is om nu al in te zetten op het klimaat adaptief maken van steden omdat het grofweg 30 jaar duurt voordat een boom die je plant gegroeid is tot het formaat dat de koelende werking heeft van 10 airco's ?

Antwoord

Ja, ik deel de mening dat het belangrijk is om nu al in te zetten op het klimaatadaptief maken van steden. Het beschermen tegen hitte is een belangrijk onderdeel van klimaatadaptatie en is ook als aandachtspunt opgenomen in het coalitieakkoord. Langere blootstelling aan hitte heeft impact op mensen, zowel in de buitenruimte als in binnenruimtes. Klimaatadaptief bouwen biedt daarbij kansen om woningen op een andere wijze te koelen dan via airco's. Bomen en groen dragen vanwege schaduwwerking en verdamping bij aan verkoeling, maar er zijn ook andere manieren om hitte buiten en binnen te verminderen. Bijvoorbeeld schaduwwerking, ventilatie en verkoeling door stromend water. In het Bouwbesluit worden sinds deze zomer eisen gesteld aan nieuwbouw om oververhitting van gebouwen te voorkomen.

Vraag 16

Deelt u de mening dat het belangrijk is om nu al versneld in te zetten op het tegengaan van bodemdaling zodat de schade aan funderingen de komende decennia hopelijk enigszins beperkt blijft?

Antwoord

Ik deel de mening dat het van belang is om in te zetten op het tegengaan van bodemdaling om schade aan funderingen te voorkomen. Tegelijkertijd is bodemdaling een autonome ontwikkeling die te maken heeft met de gesteldheid van bodem en ondergrond en de bovenliggende bebouwing. Droogte en ontwatering kunnen die bodemdaling versnellen.

Het kabinet geeft in zijn coalitieakkoord 2021-2025 aan zich in te zullen zetten voor het tegengaan van funderingsproblematiek door bodemdaling. Hierbij zijn verschillende trajecten binnen het Rijk relevant: de landelijke aanpak rond de Veenweidegebieden, de nog nader uit te werken NOVI-programma's (zoals het Nationaal Programma Landelijke Gebied (NPLG) en het programma Bodem en Ondergrond) en het Rijksprogramma aanpak Funderingsproblematiek (RPAF) uitgevoerd door de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). Dit laatste is een ondersteunend programma met als doel het verzamelen en delen van kennis en het bevorderen van kennisontwikkeling en innovaties op het gebied van de aanpak van funderingsproblematiek maar ook preventie. Het programma kijkt daarbij naar de verschillende oorzaken van funderingsproblematiek, zoals paalrot bij droogstand, bacteriële aantasting, negatieve kleeft, verkeerde aanleg en

verkeerde verbouw. Het RPAF is vanuit het funderingsdossier ook aangesloten bij de Coalitie Stevige Steden, dat vanuit het veld werkt aan bodemdaling in bebouwd gebied.

Vraag 17

Deelt u de mening dat het, vanwege toekomstig overstromingsgevaar, belangrijk is om bebouwing in de kuststrook en in gebieden langs de rivieren nu en de komende jaren te beperken?

Antwoord

Er gelden vanuit het huidige waterveiligheidsbeleid reeds strikte regels voor het ontwikkelen in de kuststrook (strand en duingebied). Nieuwe ontwikkelingen worden door de waterkeringbeheerder beoordeeld, zodat de waterkerende functie van de zeewering niet wordt aangetast. Langs de rivieren dient onderscheid gemaakt te worden tussen binnendijks en buitendijks gebied. Langs de grote rivieren is buitendijks (in het rivierbed) het beleid gericht op behoud of vergroten van de afvoer- en bergingscapaciteit van de rivier. Dat betekent dat woningbouw in buitendijks gebied middels de Beleidslijn Grote Rivieren enkel onder deze strenge voorwaarden mogelijk zijn en bebouwing direct langs de rivieren, die het bergend vermogen en de mogelijkheid tot rivierverruiming feitelijk onmogelijk maken, niet zijn toegestaan.

In het algemeen geldt dat het waterveiligheidsbeleid rekening houdt met het toekomstige overstromingsrisico op basis van een inschatting van de ontwikkeling van de economische waarde van het te beschermen gebied. Dit betekent bijvoorbeeld, dat rekening is gehouden met de stijgende waarde door bijvoorbeeld nieuwe woningen in overstroombare gebieden bij het vaststellen van de normen voor de waterkeringen, in de Randstad en daarbuiten. We versterken keringen wanneer dat nodig is. Omdat we hierbij rekening houden met een toename van rivierafvoeren en een hogere zeespiegel in de toekomst, is er geen directe dreiging. Het Expertisenetwerk Waterveiligheid geeft aan dat het huidige systeem op die wijze zeker 1 meter zeespiegelstijging aan kan (Advies Houdbaarheid Nederlandse waterveiligheidsstrategieën bij versnelde zeespiegelstijging - ENWinfo). Langs de rivieren dient onderscheid gemaakt worden tussen binnendijks en buitendijks gebied. In het buitendijks gebied geldt de Beleidslijn Grote Rivieren (Bgr). De beleidslijn heeft als doel de beschikbare afvoer- en bergingscapaciteit van het rivierbed van de grote rivieren te behouden en bebouwing direct langs de rivieren tegen te gaan, die het bergend vermogen en de mogelijkheid tot rivierverruiming feitelijk onmogelijk maken.

Met het oog op de lange termijn gevolgen van klimaatverandering wordt in het Kennisprogramma Zeespiegelstijging nader onderzoek gedaan naar de effecten van zeespiegelstijging op ons water(veiligheids)systeem, hoe lang dat systeem houdbaar is en hoe we op andere manieren om kunnen gaan met meerdere meters zeespiegelstijging in de toekomst.

Zoals eerder benoemt evalueert en beziet de tijdelijke Beleidstafel Wateroverlast en Hoogwater wat de gebeurtenissen afgelopen zomer in Limburg betekenen voor het huidige beleid. Ook zal de komende periode de lijn van het bodem- en

watersysteem als ordenend principe in ruimtelijke planvorming, zoals benoemd in het coalitieakkoord, nader uitgewerkt worden, zowel landelijk en regionaal. In 2026 kunnen de uitkomsten van het Kennisprogramma Zeespiegelstijging desgewenst tevens worden benut voor de volgende herijking van het Deltaprogramma.

Vraag 18

Welke concrete acties gaat u ondernemen om de drie bovenstaande punten te realiseren?

Antwoord

Genoemde punten komen aan bod in het Actieprogramma Klimaatadaptatie Gebouwde Omgeving en de reactie op het advies van de Deltacommissaris, waarin wordt aangegeven hoe het rijk met de aanbevelingen uit het advies van de Deltacommissaris reeds aan de slag is en gaat.